

ODNOS GLAGOLSKIH PREFIKSA *POD-* I *NAD-*¹

SAŽETAK

Predmet ovoga rada jeste analiza odnosa prefiksa *pod-* i *nad-* s ciljem da se utvrdi u kojim semantičkim realizacijama oni čine antonimski par, pri čemu se određuje o kojem se tipu antonimijskog odnosa radi. Da bi se proverilo sintaksičko ponašanje glagola deriviranih analiziranim antonimičnim prefiksima, sagledava se njihova argumentna struktura. Polazimo od pretpostavke da, premda označavaju suprotnost, derivirani glagoli kao predikati suštinski denotiraju situacije sa istim učesnicima, ali moguće drugačije formalizovanim.

KLJUČNE REČI: prefiksi *pod-* i *nad-*, glagol, predikat, sintaksa, semantika.

1. Uvod

1.1. Ako se primeni semantička diferencijacija prefiksala i osnove koja se može smatrati osnovnim analitičkim oruđem osnovocentrizma, a podrazumeva da oduzimanjem značenja osnove dolazimo do značenja prefiksa (up. Miljković 2018: 154), jasno je da glagolski prefiksi *pod-* i *nad-* funkciraju kao leksički jer u značajnoj meri modifikuju značenje osnove polaznog glagola (up. Miljković 2018: 154).² Tako, na primer, ako od glagola *podleteti*, definisanog u RMS kao ‘poleteti pod što, leteći stići ispod čega’, i *nadleteti*, određenog kao ‘leteći stići iznad čega ili koga’ ekstrahujemo motivni glagol *leteti*, izdvojiće se značenje ‘činiti da neko/nešto zauzme položaj ispod, tj. iznad kakvog drugog predmeta’. Ekstrakcijom značenja osnove izdvaja se spacijalna semantika posmatranih

¹ Rad je nastao u okviru naučnoistraživačkog projekta *Sintaksička, semantička i pragmatička istraživanja* (бр. 178004), koji se realizuje na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, uz finansijsku podršku Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

² Analizirajući prefigirane glagole kretanja u srpskom i u ruskom jeziku, J. Matijašević uočava da „оба елемента структуре имају одређену семантичку вредност, као и да добијене семантичке јединице на лексичком плану представљају нове речи, а не форме” (Матијашевић 2019: 212–213).

prefiksa – prvi ima značenje ‘sublokativnosti’, a drugi ‘supralokativnosti’.³ Imajući navedeno u vidu, te polazeći od postavki da prefiksi nisu „neznačeće jedinice” (Šarić 2011: 17) već „značenjski usustavljene jedinice” (Šarić 2011: 14) s manje ili više razgranatom i razuđenom semantičkom mrežnom strukturom (Klikovac 2004: 169),⁴ očekujemo da kao takvi formiraju paradigmatске leksičke skupove, te stupaju u određene paradigmatске odnose. Na prefikse se ne mogu primeniti svi pokazatelji veza među leksemama u sistemskom paradigmatском odnosu koje izdvaja R. Dragičević – sposobnost jednakog sintaksičkog ponašanja, sličnost ili istovetnost gramatičkog ponašanja, često pojavljivanje zajedno u tekstu, posedovanje modela regularne polisemije, jednoobraznost tvorbenog ponašanja (Драгићевић 2004: 232–233). Ипак, они се могу сматрати парадигматски повезаним јединицама јер се међу њима успоставља логичка, а, сасвим сигурно, и асоцијативна повезаност (нпр. *pod-* : *nad-*; *iz-* : *u-* и сл.), што се може сматрати важном одликом парадигматских вежа и скупова (Драгићевић 2004: 232). Чинећи парадигматске skupove, prefiksi, čini se, ipak stupaju u sadržinske paradigmatске odnose – sinonimske i antonimske (Драгићевић 2004: 244).

Na osnovu značenja prefiksa *pod-* i *nad-*, prema terminologiji V. Miljkovića, semantičkih doprinosa prefiksa (Miljković 2018: 154), dobijenih ekstrakcijom značenja osnove – ‘učiniti da neko/nešto bude iznad : ispod nečega’, analizirani prefiksi svakako se mogu smatrati antonimima jer predstavljaju semantičku, logičku suprotnost (Новиков 1982: 241).⁵ Utvrđivanje antonimičnosti vrlo često

³ Detaljnije o definisanju uloge prefiksa isključivo iz ugla osnove na koju se dodaje, tj. o tzv. osnovocentrizmu i osnovnim analitičkim postupcima (semantičkoj diferencijaciji prefiksala i osnove, te hipersemantičkoj ekstrakciji) v. u Miljković (2018).

⁴ U ovom istraživanju polazimo od postavki iz kognitivnolingvističkog pristupa da su imperfektivnost, odnosno perfektivnost takođe značenja (up. Šarić 2011: 13), te da nema značenjski praznih jedinica, što isključuje i postojanje značenjski praznih prefiksa (Janda 1986: 234), tj. prefiksa kao sredstava čiste gramatičke perfektivizacije (Грицкат 1966/67: 195).

⁵ Definišući pojam antonimije, T. Prčić upućuje na mogućnost deljenja istih dijagnostičkih obeležja (DgO), ali podvlači razlikovanje bar po jednom obeležju suprotnosti (2008: 130). Ukoliko bismo ovakvo određenje antonimije primenili na posmatrane prefikse *pod-* i *nad-*, kao zajedničko DgO izdvaja se obeležje specijalnosti, dok je obeležje suprotnosti pozicioniranje u odnosu na određeni orijentir – sublokalizacija : supralokalizacija (Павловић 2006: 19).

nije jednostavno.⁶ Određene jezičke jedinice nedvosmisleni su antonimi (*prava antonimija*) dok, nasuprot ovome, neke se forme uzajamno suprotstavljaju samo u kontekstu, nikako nezavisno od njega (*neprava antonimija* ili *kvaziantonimija*) (Dragičević 2007: 266). Uz to, ukoliko je reč o polisemantičnim jedinicama, njima se mogu suprotstavljati sva značenja (*puni, potpuni antonimi*) ili, uz osnovna značenja, samo neka, ne sva, od sekundarnih (*nepuni antonimi*) (Dragičević 2007: 268). Osim toga, diferenciraju se gradabilni i negradabilni antonimi,⁷ uz uspostavljanje različitih vrsta opozitnosti s obzirom na značenjski tip uspostavljenog odnosa (Lyons 1977: 270–290). Iz svega navedenog sledi da je moguće, u korelaciji s prirodom suprotnosti, razlikovati nekoliko osnovnih tipova antonimije – „skalarnu, komplementarnu, dijametralnu, recipročnu i reverzivnu” (Prčić 2008: 130).⁸ Polazeći od postavki semantičara Herforda i Hizlija, Šarić

⁶ R. Dragičević skreće pažnju na činjenicu da je „врло компликовано одредити какав однос између лексема можемо назвати супротним”, uprkos opštepoznatoj definiciji leksičkih antonima da su to reči suprotnog značenja (2007: 265). I. Grickat napominje da pitanje antonimije duboko zadire u druge naučne oblasti, pre svega logiku, i ističe da, s jedne strane, postoje lekseme koje su po značenju nesumnjivo antonimi, ali, s druge strane, postoje i oni pojmovi koji nisu tako „несумњиво супротни” (1961–1962: 87). Značajna je dalje njena napomena da antonimija treba da bude očišćena od svih slučajnih nanosa jer se predstave o suprotnom stvaraju „зависно од најразличитијих искустава и преокупација” (1961–1962: 88). U skladu sa ovim, R. Dragičević navodi i zaključke L. A. Novikova da se antonimija „мора заснивати на искуству целокупног језичког колектива, а не само појединих друштвених група, и да мора бити одређена као најопштије супротстављање речи за све говорнике датог језика ” (2007: 265).

⁷ Baveći se imeničkim i pridevskim antonimima, R. Dragičević raspravlja i o gradabilnim i negradabilnim antonimima izdvajajući kriterijume na osnovu kojih ih je moguće diferencirati, uz napomenu da ovakva podela antonima nije bez zamerki (1996: 30). O graduelnosti, tj. mogućnosti realizacije fazi vrednosti između antonimskih polova v. u Штасни 2009; Радовановић 2015; Радовановић 2017.

⁸ Na složenost semantičkog odnosa suprotnosti ukazuje i Novikov i razlikuje sledeće, u izvesnoj meri redukovane, vidove njegovog ispoljavanja. *Контрарная противоположность* (нпр. *молодой : старый*) – najkarakterističniji i najrasprostranjeniji vid odnosa suprotnosti jer se odnosi na antonimijske lekseme koje denotiraju kakav kvalitet; *комплементарная противоположность* – suprotstavljени појмови између којих не постоји каква средња вредност, за разлику од просте супротности (уп. нпр. *живой : мертвый*, с једне стране, и, с друге стране, *молодой : старый* али и *средних лет* и сл.) и *векторная противоположность* – radnje/kretanje ostvarene u suprotnom smeru (нпр. *входить : выходит* и сл.) (Новиков 1982: 245–246). S. Tolstoj, analizirajući pojam antonimije na tekstovima poslovice, uočava kompleksnost antonimijskog odnosa – „слова манифестирующие противопоставляемые

izdvaja tri tipa antonima: binarni antonimi, obratni antonimi i stupnjeviti antonimi (Šarić 2007: 36–37).

1.2. U ovom radu bavićemo se odnosom prefiksa *pod-* i *nad-* s ciljem da utvrdimo, s obzirom na njihovu ipak polisemantičku strukturu, stepen semantičkog saodonosa suprotnosti (Драгићевић 2007: 268), tj. da utvrdimo u kojim značenjima oni razvijaju odnos suprotnosti.⁹ S tim u vezi, odredićemo o kakvim se tipovima antonima radi – potpunim ili nepotpunim, te kojem tipu antonimije pripada ostvareni odnos suprotnosti – skalarnoj, komplementarnoj, dijametralnoj, recipročnoj ili reverzivnoj, odnosno da li je reč o binarnim, obratnim ili stupnjevitim antonimima. Uz navedeno, sagledaćemo argumentnu strukturu antonimičnih prefiguriranih glagolskih leksema (npr. *podleteti* i *nadleteti*) kako bismo proverili usaglašenost njihovog sintaksičkog ponašanja. Pri tome, polazimo od pretpostavke da, premda označavaju suprotnost, derivirani glagoli kao predikati, kao odlučujući elementi u strukturi propozicije (Кобозева 2000: 220), suštinski denotiraju situacije koje uključuju iste učesnike, moguće na drugačiji način formalizovane. Osim navedenog, ovo istraživanje ima za cilj da utvrdi u kojim se to značenjima razilaze posmatrani glagolski prefiksi *pod-* i *nad-*, te koji je od njih produktivniji i zastupljeniji.

1.3. Formulirane ciljeve istraživanja ispitivali smo na dvama korpusima – s jedne strane, na rečničkim definicijama ispitivanih prefiksa *pod-* i *nad-* (RMS),

понятия в лексической системе языка могут быть связаны разными отношениями” (Толстой 2008: 497).

⁹ Ispitivanje antonimije najčešće je usmereno na leksičku antonimiju, tj. na antonimiju reči koje se tradicionalno smatraju punoznačnim (Petrović prema Hudaček i Mihaljević 2008: 168). Reče se govori o antonimiji (i sinonimiji) u vezi sa nepunoznačnim rečima – o odnosu između predloga, veznika (v. npr. Silić–Pranjković 2005: 209; Штасни 2009: 142; Hudaček–Mihaljević 2008: 168–199), te o sintaksičkoj antonimiji i sinonimiji (Silić–Pranjković 2005: 266–267). Važno je istaći da se u literaturi pominje i mogućnost da se paradigmatski odnosi – sinonimija i antonimija – ostvaruju na „свим језичким нивоима – сублексемском (међу јединицама нижег нивоа од речи), лексемском (међу јединицама на нивоу речи) и супралексемском (међу јединицама вишег ранга од речи).” (Штасни 2017: 388), при чему је, чини се, pažnju истраживача привлачила углавном sufiksalna sinonimija (v. npr. Виноградов 1975: 199; Владимировна 2005; Штасни 2017: 387–398). Antonimni odnos prefiksa i sufiksa sagledava Lj. Šarić u svojoj knjizi *Antonimija u hrvatskome jeziku* (2007: 166–191).

definicijama navedenim u *Tvorbi riječi u hrvatskome književnome jeziku* S. Babića (2002) i *Творби речи у савременом српском језику. Слагање и префиксација* I. Klajna (2002) i, s druge strane, na rezultatima dobijenim u našim ranijim istraživanjima glagola njima deriviranim (*Садржинска и структурна својства глагола са префиксом под-* (2018) i *Синтаксичко-семантичка анализа глагола са префиксом над-* (2019)).

2. Analiza

2.1. Prefiksi *pod-* i *nad-*, koji su predmet analize ovoga istraživanja, kada su ostvareni u glagolskim tvorenicama u deskriptivnom jednojezičnom rečniku savremenog srpskog jezika, *Rečniku srpskohrvatskoga književnog jezika* Matice srpske i Matice hrvatske (RMS) definišu se na sledeći način:

pod(a)- (pred bezvučnim suglasnicima *pot-*) u službi prefiksa **I** upotrebljava se za tvorbu, građenje glagola i znači **1.** *vršenje radnje odozdo, na donjoj strani*: podbočiti, podložiti, podmetnuti, podvući, potkresati, potpisati, podgraditi, podgrnuti, podlokati, podasuti, potkopati, potpasti. **2.** *pravac radnje, kretanje odozdo gore*: podskočiti, podsunuti. **3.** *dodavanje, dopunjavanje, pojačavanje radnje*: podbosti, podbuniti, podjariti, podstaknuti. **4.** *vršenje radnje krišom, tajno*: podmititi, podrivati, potkazati, potkupiti. **5.** *obnavljanje, ponavljanje radnje, stanja*: podljutiti se (o rani), podmladiti se, podotaviti se. **6.** *širenje vlasti nad kim, dovođenje koga u zavisnost, pod vlast čiju*: podjarmiti, podvlastiti, podvrgnuti, potčiniti. **7.** *pretvaranje trajnog glagola u svršeni*: pothraniti, podraniti, potkratiti, podsetiti, podjamčiti.

nad- (nat-) pref. 1. u glagolskim složenicama pokazuje **a.** *da se radnja osnovnog glagola upravlja ili se vrši iznad čega*: nadletati, nadnositi se, natkriti, nadgledati. **b.** *da se radnja osnovnog glagola nadmašuje, da se vrši u jačem stepenu ili da se izvodi takmičenje*: nadbiti, nadvikati, nadglasati, nadvlačiti se.

Prefiks *pod(a)-* očekivano ima razgranatiju i bogatiju semantičku strukturu i, prema I. Klajnu, izdvajaju se četiri značenja: (1) prostorno značenje (npr. *podmetnuti, podvući, potkopati* i sl.), (2) značenje s inkorporiranom kvalifikativnom komponentom, označava se realizacija radnje krišom – obično nedopuštene i nečasne radnje (npr. *potplatiti, potkupiti* i sl.), (3) značenje s uključenom komponentom kvantiteta – ‘vršenje radnje ispod normalne mere’ i (4) značenje, blisko prethodnom, takođe s pridruženom kvantitativnom komponentom

– ‘značenje oslabljene, ublažene ili ne sasvim ostvarene radnje’ (Klajn 2002: 268–269).¹⁰ S. Babić nudi detaljniji opis semantike posmatranog prefiksa i navodi da prefiks *pod-* znači (1) ‘da se radnja zbiva, da je dospjela ispod čega, s donje strane, odozdo’, (2) ‘doći pod čiju vlast’, (3) ‘potajnu radnju, radnju izvedenu krišom’, (4) ‘radnju izvršenu s nešto jačim ili slabijim intenzitetom, s dodatnom vrijednošću’ i, konačno, (5) ‘učiniti što iznad normalne mjere, stanja’ (Babić 2002: 545–546).

Očekivano, za prefiks *nad-* (*nat-*, *nada-*) I. Klajn navodi manji broj značenja i izdvaja samo sledeća dva – (1) konkretno prostorno značenje i (2) apstraktno značenje ‘superiornosti, nadmoći, prevazilaženja’ (Klajn 2002: 259). Pri tome, autor ne navodi kao zasebno produktivno i frekventno značenje kompetitivnosti, ali daje napomenu da imperfektivne forme glagola s povratnom zamenicom znače međusobno takmičenje (Klajn 2002: 259). Na sličan način S. Babić definiše značenja posmatranog prefiksa. I ovaj autor izdvaja dva značenja – (1) primarno značenje, koje bi se, na osnovu date definicije da je ‘radnja osnovnog glagola dospjela, proširila se nad što’ (Babić 2002: 541), moglo odrediti kao specijalno i (2) sekundarno koje obuhvata više značenjskih komponenti, a određuje ga ovako ‘da se radnja izvršila u jačem stupnju, da se njome što nadmašuje, često u natjecanju’ (Babić 2002: 542).¹¹

2.1.2. U poređnom analizom rečničkih definicija, s jedne strane, i ponuđenih definicija u Babić (2002) i Klajn (2002), s druge strane, ističe se jasan zaključak. Prefiksi *pod-* i *nad-* predstavljaju tipičan oblik (nepotpune) antonimije budući da su suprotstavljena (samo) njihova primarna značenja (ur. Драгићевић, 2007:

¹⁰ Poslednja dva značenja, kako navodi Klajn (2002: 269), bliska su i postavlja se pitanje da li je neophodno razdvajati ih ili ih je moguće objediniti, kako je to učinjeno u našem istraživanju glagola sa prefiksom *pod-*. Tom prilikom izdvojili smo bazično specijalno značenje ovoga prefiksa, a druga dva značenja tumačili smo kao apstraktnija i metaforom izvedena iz primarnog, konkretnog značenja, pri čemu smo treće odredili na sledeći način: (3) „садржи квантификативну компоненту и одређује се као ‘вршење радње испод нормалне, очекиване мере’, тј. значење ‘ослабљене, ублажене или не сасвим остварене радње’ ” (Ајџановић, 2018: 592–593).

¹¹ Tchizmarova analizira, u okviru kognitivnog pristupa, predloge i prefikse *nad* i *pod* u bugarskom jeziku. Polazeći od bazičnog specijalnog značenja analiziranih prefiksa, autorka izdvaja i ostala značenja, navedena u serbokroatištkoj literaturi (Tchizmarova 2012: 219–260).

267)¹² – zajedničkoj arhisemi ‘spacijalnost’ pridružena su obeležja ‘sublokativnost’, odnosno ‘supralokativnost’, koja se međusobno nalaze u logičko, tj. semantičko suprotstavljenom odnosu¹³ (up. npr. *podići* : *nadići*¹⁴, *podleteti* : *nadleteti*; *podzidati* : *nadzidati*; *podgraditi* : *nadgraditi* i sl.). Prefiks *pod-* s obeležjem ‘sublokativnosti’ označava da se radnja realizuje s donje strane lokalizatora, a prefiks *nad-* zbog obeležja ‘supralokativnosti’ denotira realizaciju radnje s gornje strane lokalizatora.¹⁵ Prefiksi *pod-* i *nad-* jesu negradabilni direkcionni antonimi jer se njihov odnos zasniva na utvrđivanju mesta kakvog objekta (Lyons 1977: 282). Reč je, dakle, o recipročnoj antonimiji¹⁶ jer se „odražava [...] odnos između dva entiteta, koji se posmatra ili iz jednog ili iz drugog smera na datoj osi” (Prčić 2008: 136).¹⁷ Prema terminologiji i tipologiji Lj. Šarić prefiksi *pod-* i *nad-* jesu obratni antonimi jer impliciraju obrnuti redosled – ako je X pod/nad Y onda je Y nad/pod X (Šarić, 2007: 37–38).¹⁸

2.1.3. Na osnovu rezultata pojedinačnih istraživanja glagola sa prefiksom *pod-* (Ајдановић 2018) i *nad-* (Ајдановић 2019) obrazuju se dve semantičke grupe glagola sa spacijalnom shemom kao shemom najvišeg ranga među kojima se,

¹² Suprotstavljane samo primarnog značenja posmatranih prefiksa odgovara stavu M. Turk koja antonime određuje na sledeći način „antonimi su leksemi kojima se suprotstavljaju primarne semantičke realizacije” (Turk 2004: 87).

¹³ G. Štasni, baveći se realizacijom i nominacijom stepenastih međuvrednosti između dva antonimska pola sa stanovišta fazi logike, uočava da predlozi *pod* i *nad* s akuzativom i instrumentalom, vezani za iskazivanje *prostornih relacija* (istakla J. A.), formiraju antonimski par (Štasni 2009: 142).

¹⁴ U RMS se kao primarno značenje glagola *nadići* navodi: 1. *odozgo zaobići*.

¹⁵ Predlozi *pod* i *nad* imaju, takođe, primarno spacijalno značenje sublokativnosti, odnosno supralokativnosti, na šta je već ukazano u literaturi (Bugarski 1996: 47, 161, 183).

¹⁶ Prema tipologiji i terminologiji koju daje Novikov (1982), odnos suprotnosti između prefiksa *pod-* i *nad-* pripadao bi tipu antonimije koju autor naziva *контрарная противоположность*, jer ona obuhvata i uključuje i odnos suprotnosti osnovnih koordinata, npr. *левый* : *правый*; *верх* : *низ*; *здесь* : *там* (Новиков 1982: 243).

¹⁷ T. Prčić, definišući recipročnu antonimiju, ističe da se ovaj tip odnosa očituje najčešće kod **predloga**, glagola i imenica, ilustrujući navedeno predlozima *iznad* i *ispod*, *ispred*, *iza* i sl. (Prčić 2008: 136) (istakla J.A.).

¹⁸ O suprotnosti dva značenja moguće je govoriti samo ako su uporediva, što implicira zajedničko opšte svojstvo koje „osigurava semantičku ravnotežu suprotstavljenih leksema” (Turk 2004: 87). Kada je reč o posmatranim prefiksima, zajedničko svojstvo jeste semantička komponenta spacijalnosti.

načelno, uspostavlja odnos suprotnosti – (1) glagoli kretanja i (2) akcioni glagoli. Detaljnijom analizom odnosa između glagola iz izdvojenih značenjskih grupa utvrdićemo, s jedne strane, stepen ostvarivanja semantičkog saodnosa suprotnosti i, s druge strane, usaglašenost njihovih valentnih modela, ali i istovetnost njihovog sintaksičkog ponašanja, tj. formalizaciju učesnika u denotiranoj situaciji. Uz to, posmatraćemo i semantička obeležja učesnika u situacijama denotiranim analiziranim glagolskim leksemama.¹⁹

2.1.3.1. Klasu *glagola kretanja* čini manji broj leksema (Ajđanović 2018: 595; Ajđanović 2019: 59), pri čemu neznatnu prevagu imaju oni derivirani prefiksom *pod-*.²⁰ Iz RMS ekscerpirane su sledeće glagolske lekseme:

podći ‘1. doći poda što, ispod čega’, *podleteti* ‘poleteti pod što, leteći stići ispod čega’, *podroniti* ‘1. doći roneći ispod čega, uroniti pod nešto’, *podstupiti* ‘stupiti poda što’, *potkleknuti* ‘malo kleknuti ispod čega’, *potpasti* ‘1. doći, pasti poda što’, *podneti se* ‘neob. približiti se sasvim čemu pažljivo posmatrajući’, *podvući se* ‘1. ući, uvući se pod što; 2. puzeći oprezno se primaći čemu, privući se, prišuljati se; 3. fig. pojaviti se ispod čega’;

nadići ‘1. odozgo zaobići. *Vuk Rj.*’, *nadleteti* ‘1. leteći stići iznad čega ili koga’, *nadviti se* ‘savići [se] iznad čega (...)’, *nadneti se* ‘1.a. nagnuti se nad čim ili kim’; *nadvući se* ‘1. navući [se] na što’.²¹

Neznatnu dominaciju glagola sa prefiksom *pod-* mogli bismo, čini se, objasniti time što ovaj prefiks dobijaju glagoli koji su već markirani „kao kretanje ispod površine (npr. *roniti* : *podroniti*)” (Ajđanović 2018: 595), označavaju da se radnja realizuje na niskom položaju (npr. *pasti* ‘biti povučen s višeg položaja na niži ...’) ili pak motivni glagol denotira zauzimanje nižeg položaja (npr. *potkleknuti* ←

¹⁹ Na značaj proučavanja „međuodnosa tvorbenog formanta upravne riječi sintagme i forme i semantike determinanta sintagme” prvi je ukazao M. Kovačević na primeru prefigiranih glagola kretanja i njihovog rekcijskog potencijala (1987: 119–129).

²⁰ Proučavajući semantiku glagola sa prefiksom *pod-* i *nad-* u slovačkom i srpskom jeziku, A. Marić zaključuje da „prefiks *nad-/nat-* u oba jezika ima znatno manju frekvenciju u odnosu na suprotni prefiks *pod-/pot-*” (Marić 2011: 204).

²¹ Navodimo samo glagole perfektivnog vida budući da su u RMS definisana njihova značenja, dok su glagoli imperfektivnog vida određeni samo upućivanjem na perfektivne forme. Ovo svakako ne znači da će glagoli imperfektivnog vida biti isključeni iz analize.

kleknuti ‘1.a. spustiti se na kolena’).²² Navedena semantička obeležja isključuju realizaciju prefiksa *nad-* kod ovih motivnih glagola, te ostvarivanje značenja ‘supralokativnosti’.

Na osnovu analize argumentne strukture rečenica²³ sa saodnosnim glagolima *podletati : podleteti* i *nadletati : nadleteti* i *podvlačiti se : podvući se* i *nadvlačiti se : nadvući se* moguće je izvesti sledeće zaključke.²⁴

Kao prvo, prvi par glagola *podletati : podleteti* i *nadletati : nadleteti* objedinjuje to što denotira situacije koje uključuju prototipičnog agensa i spacijalni adverbijal.²⁵ Uz navedene glagole, dakle, realizuje se agens koji se može „перцепирати најпре као ефектор, што значи да он својим свесним или несвесним, намерним или ненамерним деловањем доводи до промене која се може интерпретирати као резултативна или завршена” (Алановић 2004: 196). Glagoli *podletati : podleteti* i *nadletati : nadleteti*, međutim, diferenciraju se upravo na osnovu obeležja [svesno] i [namera]. Glagoli derivirani prefiksom *nad-* podrazumevaju vršioca radnje koji svojim svesnim i namernim delovanjem dovodi do promene mesta u prostoru (Алановић 2004: 194) (npr. *plažu je nadletao policijski helikopter* (SrpKorp); *politički bombarderi i sada nadleću nad zemljom* (EI) i sl.). Nasuprot ovome, glagolske lekseme izvedene prefiksom *pod-* vezuju agens s obeležjima [svesno-], [namera-] (npr. ... *da mu je pod kamion podleteo neoprezni pešak* (SrpKorp); *fijat punto koji je iz nepoznatih razloga ... podleteo pod turski šleper* (SrpKorp)). Navedena obeležja, čini se, jesu u vezi sa značenjem glagola. Naime, „vertikalna dimenzija služi kao osnova i za konceptualizaciju

²² O semantičkim obeležjima glagola kretanja i njihovom derivacionom potencijalu v. u Vujović (2019).

²³ Kako bismo ispitali valentni potencijal glagola, formiran je kontrolni korpus koji čine prevashodno primeri iz elektronskog korpusa savremenog srpskog jezika (SrpKorp), ali i pojedinačni primeri iz pisane komunikacije na društvenim mrežama i forumima na internetskim portalima (EI).

²⁴ Posmatraju se valentni modeli samo ovih navedenih glagola jer se oni izdvajaju kao opozicioni parovi. Ostale glagolske lekseme, naime, nemaju naspram sebe odgovarajuću leksemu deriviranu antonimičnim prefiksom, npr. *podroniti : Ø*, *podstupiti : Ø*, *potkleknuti : Ø*, *potpasti : Ø*, *Ø : nadviti se*.

²⁵ U literaturi se spacijalni adverbijal, prostorni lokalizator označava terminom lokativ - „*Locative* (L), the case which identifies the location or spatial orientation of the state or action identified by the verb” (Fillmore 1968: 25; 31–32); „Локатив – место, относительно которого определяется предмет или осуществление действия” (Всеволодова 2000: 148–149).

kvalitativnih aspekata ljudskog iskustva” (Rasulić 2004: 1999), te se orijentacionom pojmovnom metaforom LOŠE JE DOLE razvija negativna konotacija glagola *podletati* : *podleteti*, što dalje uslovljava vršioca radnje koji nenamerno realizuje denotiranu radnju i mimo svoje volje dolazi u nepovoljan položaj.

Eksplikacija i formalizacija spacijalnog adverbijala čini jasno razgraničenje između glagola *podletati* : *podleteti* i *nadletati* : *nadleteti*. Uz ove prve, *podletati* : *podleteti* (pri čemu je upotrebljena uglavnom perfektivna forma), eksplikacija spacijalnog determinatora obavezna je. Uz druge (*nadletati* : *nadleteti*) (uglavnom je reč o imperfektivnoj formi) pak spacijalni determinator iskazuje se po izuzetku, a glagol, u najvećem broju zabeleženih primera, prelazi u klasu tranzitivnih glagola. Ekscerpirana građa pokazuje da se u svim uočenim primerima glagola s prefiksom *pod-* realizuje i eksplicira spacijalna dopuna, dok su, nasuprot ovome, zabeležena svega tri primera u kojima glagol *nadletati* prati spacijalni determinator (npr. *a vojni avioni nadleću nad Havanom* (SrpKorp); ... *zelene muve što kao bombarderi nadleću nad čučavcima duž puta od Beograda do mora* (SrpKorp); *politički bombarderi i sada nadleću nad zemljom* (SrpKorp)). Spacijalni determinator ostvaruje različito značenje uz glagole s prefiksom *pod-* i one s prefiksom *nad-*: u prvom slučaju realizuje se značenje sublokacione indirektivnosti (Павловић 2006: 41), tj. posredna lokalizacija, a kao orijentir pojavljuje se donja strana lokalizatora (Ковачевић 1987: 125; Антонић 2005: 214–215), a u drugom značenje supralokacione indirektivnosti (Павловић 2006: 41), tj. posredne lokalizacije, ali se kao orijentir pojavljuje gornja strana lokalizatora (Ковачевић 1987: 125; Антонић 2005: 214). Očekivano bi bilo da se spacijalni determinatori formalizuju istim padežnim oblicima praćenim, naravno, antonimičnim predlozima. Međutim, ekscerpirana građa pokazuje upravo suprotno – značenje sublokacione indirektivnosti dosledno iskazuje akuzativ praćen predlogom *pod*, dok suprotno značenje – supralokativna indirektivnost, najčešće identifikuje instrumental praćen antonimičnim predlogom *nad*.²⁶ Ovakva

²⁶ Zanimljivo je da se na osnovu primera navedenih u RJAZU može zaključiti da je rekcija glagola *nadleteti* bila isključivo forma *nad* + akuzativ. U RSANU se, pored primera u kojima je glagol *nadleteti* praćen slobodnim akuzativom, navodi i primer u kojem ovaj glagol kolocira s akuzativom praćenim predlogom *nad*: *neprijateljski avioni nadleću nad sela puna naših boraca* (RSANU 1988: 629). Kovačević isto navodi da je kolokat glagolima s prefiksom *nad-* (koji ima adlativno značenje) *nad* + akuzativ, ilustrujući navedeno primerom *nadletjeti nad provaliju* (Ковачевић 1987: 125). Premda uz pojedine prefigirane glagole (kao npr. uz glagol *preplivati*) autor navodi kombinatoričke varijante

distribucija padežnih formi verovatno jeste u korelaciji s vidom u kojem se glagolske lekseme ostvaruju. Glagol deriviran prefiksom *pod-* mahom se realizuje kao glagol perfektivnog vida (*podleteti*), markiran je obeležjima [dinamičnost +] i [direktivnost +] (Антонић 2005: 214), pri čemu ovo drugo iziskuje akuzativnu formu. S druge strane, glagol s prefiksom *nad-* dominantno se realizuje u imperfektivnom vidu i nosi obeležje [dinamičnost +] i [direktivnost -], [cilj -], a potonja dva obeležja zahtevaju upotrebu instrumentala praćenog predlogom *nad* (Антонић 2005: 249–250).²⁷

Upadljivo je pak da glagol *nadletati* : *nadleteti*, kako pokazuje zabeležena građa i kako je napred naznačeno, u najvećem broju primera prelazi u klasu tranzitivnih glagola.²⁸ Kako pokazuju primeri iz elektronskog korpusa, on gotovo

kolokata „uslovljene ostalim konstituentima rečenice” (1987: 123), uz *nadletati* : *nadleteti* ne beleži instrumentalnu konstrukciju i bespredložki akuzativ. Arsenijević, u svojoj studiji o akuzativu s predlogom u savremenom srpskom jeziku, daje, za naše istraživanje, važnu napomenu o niskoj zastupljenosti akuzativne konstrukcije s predlogom *nad* sa značenjem supralokativnosti, naglašavajući da je njegova upotreba ograničena leksičkim ograničenjem i vezana za glagole derivirane prefiksom komplementarnim predložkom rešenju, navodeći pri tome samo dva glagola: *naginjati* : *nagnuti (se)* i *nadnositi se* : *nadneti se* (Арсенијевић 2003: 188–189). U elektronskom korpusu, međutim, uz glagol *nadletati* : *nadleteti* ne beleži se dopuna formalizovana akuzativom s predlogom *nad*. Primeri pokazuju da se uz ovaj glagol dominantno vezuje bespredložki akuzativ i, daleko ređe, instrumental s predlogom *nad*. Navedeno upućuje na promenu rekcijskog oblika uz glagol *nadletati* : *nadleteti*, s jedne strane, i, s druge strane, na njegovu sekundarnu tranzitivizaciju, što se u potpunosti uklapa u karakterističnu crtu glagola u savremenom srpskom jeziku – pojačanu mogućnost tranzitivizacije (Грицкат 1973: 297). Proučavajući prirodu srpskohrvatskih glagola i pojavu sekundarne tranzitivizacije, I. Grickat iznosi značajno zapažanje – „глагол остаје у једном свом семантичком одсеку непрелазан, али добива и нов одсек, где му је семантика прелазна” (Грицкат 1973: 297). Autorka, između ostalih semantičkih klasa glagola koji stiču prelaznost navodi i glagole kretanja (Грицкат 1973: 301).

²⁷ Mitkovska i Bužarovska takođe ukazuju na ovakvu upotrebu instrumentala praćenog predlogom *nad*, ističući da „*nad* is compatible with verbs of indeterminate movement (*kružiti* ‘to circle’) or directional but atelic movement (*letjeti/leteti* ‘to fly’)” (Mitkovska & Bužarovska 2012: 118).

²⁸ U literaturi je već konstatovano da neki prefigurirani glagoli prelaze u klasu tranzitivnih glagola a da se prostor „konceptualizira kao objekat, tj. kao svojevrsni predmet radnje glagola kretanja” (Pranjковић 2009). Brala-Vukanović i Rubinić, analizirajući upotrebu glagola kretanja prefiguriranih prefiksima *pre-*, *na-* i *ob-*, skreću pažnju na to da neki od analiziranih glagola vezuju za sebe „izravni ili neizravni objekt” (Brala-Vukanović i Rubinić 2011: 24). Mitkovska i Bužarovska ističu da se glagol *nadletati* u

dosledno vezuje uz sebe objekatski argument, formalizovan bespredloškim akuzativom (npr. ... *orao ribar nadleće vodu* (SrpKorp); ... *policijski helikopter koji nadleće zgradu* (SrpKorp); *plažu je nadletao policijski helikopter* (SrpKorp); ... *balon ... nadleteo krovove Pariza* (SrpKorp) i sl.) (op. Ajdžanović 2019: 64). Pažljivijom analizom zabeleženih primera uočava se, čini se, razvijanje novog značenja ovoga glagola, nezabeleženog u RMS. Glagolu *nadletati* : *nadleteti* priključuje se sema [kontrola +] metaforizacijom primarne spacijalne komponente i odnosa vertikalnosti, jer kontrola je gore (Лејкоф и Џонсон 2014: 284), preciznije, „viši položaj u interakciji sa okolinom omogućava lakše rukovanje predmetima, njihovo sagledavanje sa svih strana, i određivanje, odnosno ograničavanje ili usmeravanje njihovog kretanja” (Rasulić 2004: 264). Uzimajući navedeno u obzir, značenje analiziranog glagola moglo bi se parafrazirati na sledeći način ‘nadgledati, pratiti što leteći se kretati iznad njega’. Upravo razvijanje ovakvog značenja glagola *nadletati* iziskuje uz njega i realizaciju objekatskog argumenta, formalizovanog bespredloškim akuzativom.²⁹

Drugi par glagola *podvlačiti se* : *podvući se* i *nadvlačiti se* : *nadvući se* diferencira se prema semantičkim obeležjima efektivnog agensa³⁰ koji vezuju za sebe. Uz prvi glagol, *podvlačiti se* : *podvući se*, ostvaruje se isključivo agens s obeležjima [živo +], [ljudsko +]: *Tada visoki dečak klizne udesno ... i bez oklevanja podvuče se pod krošnju jabuke* (SrpKorp); *Fernando San Emeterio je uleteo u reket Barselone i podvukao se pod Terensa Morisa* (SrpKorp) i sl. Za razliku od ovoga, glagol deriviran prefiksom *nad-* vezuje za sebe agens s obeležjem [živo -], [ljudsko -] [samoaktivnost +] (Антонић 2007: 104) (npr. *Ako se tamni oblaci nadvuku nad porodicu* (EI); ... *kišni oblaci nadvuku se nad grad* (EI)). Uz oba glagola spacijalni adverbijali formalizovani su istim padežom uz antonimične predloge – *pod* + akuzativ, odnosno *nad* + akuzativ, označavajući cilj

južnoslovenskim jezicima predominantno nalazi u tranzitivnim konstrukcijama (Mitkowska & Bužarovska 2012: 138).

²⁹ Mitkowska i Bužarovska ističu i sledeću razliku između konstrukcija *nadletati nad nečim* i *nadletati nešto* – u prvom slučaju komunikativni fokus je na kretanju unutar granica označenog prostora, dok je u drugom slučaju on na aktivnosti i njenom završetku (Mitkowska & Bužarovska 2012: 138).

³⁰ Pod pojmom efektivni agens podrazumeva se određenje koje mu daje M. Alanović – to je svesni ili nesvesni, namerni ili nenamerni izazivač, inicijator i realizator kakve akcije (Алановић 2004: 196–197).

kretanja određen donjom, odnosno gornjom stranom lokalizatora (up. Kovachević 1987: 125; Arsenijević 2003: 135).³¹

2.1.3.2. U klasi *akcionih glagola* daleko su zastupljeniji glagoli s prefiksom *pod-*, koji pritom formiraju značenjski heterogenu skupinu, obuhvatajući i lekseme konfrontirane prema obeležju [konkretno] : [apstraktno] (Ajdanović 2018: 593) (npr. *podastreti*, *podasuti*, *podgraditi*, *potertati*, *potkrepiti*, *podseći* i sl.). Glagoli s prefiksom *nad-* izrazito su niske frekvencije. Mali broj zabeleženih leksema ipak čini značenjski razučenu grupu, uključujući kako one koji, uz obeležje [supralokativnost +] imaju obeležje [kvantitet +] i [kvalitet +] (npr. *nadzidati*, *nadgraditi*) (Ajdanović 2019: 60), tako i one koji spacijalnoj komponenti pridružuju i komponentu [zaštita +] (Ajdanović 2019: 60) (npr. *natkriliti*, *natkroviti*, *nadviti*, *nadsvoditi*, *nadastreti*).

Kao pravi opozicioni parovi izdvajaju se *podgraditi* i *nadgraditi*, i *podzidati* i *nadzidati*. Na osnovu rečničkih definicija,³² izvodi se zaključak da se i glagolima s obeležjem [sublokativnost +] i onima s antonimičnim obeležjem [supralokativnost +] priključuju obeležja [kvalitet +] i [kvantitet+]. Navedenim se glagolima, naime, denotira situacija u kojoj se modifikuje objekat manipulacije (Arsenijević 2012: 51). Glagoli s prefiksom *pod-* (*podgraditi* i *podzidati*) diferenciraju se u odnosu na one sa prefiksom *nad-* dodatnim obeležjem – u njihov semantički sadržaj inkorporirana je komponenta [čvrstina +]. Na osnovu datog obeležja posmatrani glagoli razvijaju značenje koje bi se moglo parafrazirati kao ‘učiniti nešto čvršćim, učvrstiti’. Ovo značenje, kako to dobro primećuje Belaj, zasniva se na prostornoj metafori: dole se nalaze temelji koji drže, podupiru nešto s ciljem da se spreči, zaustavi urušavanje (up. Belaj 2008: 132).

Kao opozicioni par izdvajaju se i lekseme *podastreti* i *nadastreti* koje se međusobno suprotstavljaju prema obeležjima [sublokativnost] i [supralokativnost], pri čemu ovaj drugi ima i komponentu [zaštita +] (up. Ajdanović 2019, 60). Zanimljivo je da se u elektronskom korpusu beleže samo primeri u kojima je

³¹ D. Vujović, analizirajući derivate glagola *vući*, navodi, uz ostale glagole, glagol *podvući se*, ističući adlativnu semantičku komponentu prefiksa *pod-* i određujući njegovo značenje kao ‘dolazak ispod neke tačke u prostoru’ (Vujović 2019: 96).

³² Navedeni glagoli u RMS definišu se na sledeći način: *podgraditi* ‘a. načiniti podgrade. b. podići, dograditi sasvim uza što ili uz donji deo čega’; *podzidati* ‘podići, zaštitni zid, učvrstiti zidom’; *nadgraditi* ‘podići nešto na čemu, iznad čega’; *nadzidati* ‘sazidati, podići što iznad čega već sazidanog’.

glagol *podastreti* upotrebljen u značenju ‘u pisanom obliku podneti kome’, navedenom pod tačkom 3 u RMS (npr. *autori se ne osećaju obaveznim da polože račun čitaocu time što će mu podastreti racionalno objašnjenje za ono neverovatno i natprirodno* (SrpKorp)). Ovo njegovo značenje uslovljava drugačiju valentni obrazac od valentne strukture glagola *nadastreti*. Naime, glagol *podastreti* u opisanom značenju uključuje, uz efektivnog agensa i objekta manipulacije, i recipijenta,³³ formalizovanog bespredloškim dativom. Kada je reč o valentnoj strukturi glagola *nadastreti*, nezabeleženog u SrpKorp, na osnovu primera navedenog u RMS: *Вицко стане, зашкљи и надастрє очу дланом*, može se zaključiti sledeće. Zbog obeležja [događajnost +], [procesualnost +] on otvara mesto efektivnom agensu, formalizovanom oblikom nominativa; s obzirom na obeležje [manipulativnost +], sadržanom u njegovoj semantičkoj strukturi, vezuje objekat manipulacije, reprezentovan bespredloškim akuzativom; obeležje [zaštita +] uslovljava realizaciju instrumenta kojim se agens služi u realizaciji radnje, označenog bespredloškim instrumentalom (Антонић 2005: 260).

3. Zaključak

Na osnovu sprovedene analize mogu se izvesti sledeći zaključci. Prefiksi *pod-* i *nad-* čine opozitni par samo kada realizuju svoje primarno značenje, što ih svrstava u nepotpune antonime. S obzirom na tip opozitnog odnosa, budući da denotiraju spacijalnost (logičko i semantičko suprotstavljene kategorije sublokativnosti i supralokativnosti), oni su direkcionni (Lyons 1977: 282) ili obratni antonimi (Šarić 2007: 37–38), tj. reprezentuju recipročnu antonimiju (Prčić 2008: 136). Glagoli tvoreni prefiksima *pod-* i *nad-* među kojima se uspostavlja odnos opozitnosti pripadaju dvema semantičkim klasama – glagolima kretanja i akcionim glagolima. Analiza valentne strukture izdvojenih glagolskih leksema, pokazala je da ne postoji međuusaglašenost njihovog sintaksičkog ponašanja. Opozitne glagolske lekseme u najvećem broju slučajeva vezuju za sebe iste rečenične članove. Realizovani rečenični članovi mogu biti formalizovani različitim padežnim oblicima: *podletati:podleteti* + pod + akuzativ : *nadletati:nadleteti* + nad + instrumental / bespredloški akuzativ. Osim toga, kada su formalizovani istim

³³ Semantička uloga recipijenta uključuje se u makroulogu adresata, objekta namene (Lazard 1998: 79–80; Всеволодова 2000: 145; Антонић 2005: 183) i označava, prema Vsevolodovoj, primaoca materijalnog objekta (Всеволодова 2000: 145).

jezičkim formama, diferenciraju se različitim semantičkim obeležjima koja ih odlikuju (npr. agens uz glagol *podvlačiti se* : *podvući se* i *nadvlačiti se* : *nadvući se* odlikuje se drugačijim značenjskim komponentama – uz prvi glagol agens ima obeležje [živo +], [ljudsko +], uz drugi pak obeležja [živo -], [ljudsko -] i [samoaktivnost +]). Ređe, opozitne glagolske lekseme vezuju za sebe drugačije rečenične članove, što ilustruju rečenični obrasci koje konstituišu glagoli *podastreti* i *nadastreti* (up. npr. *što će mu podastreti racionalno objašnjenje* i *nadastre oči dlanom*). Sve neusaglašenosti u pogledu sintaksičkog ponašanja posmatranih antonimičnih glagola zasnovane su, čini se, na promenama u njihovom značenju indukovanim upravo dodavanjem analiziranih prefiksa.

LITERATURA

- Babić, Stjepan (2002). *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Nakladni zavod *Globus*.
- Belaj, Branimir (2008). *Jezik, prostor i konceptualizacija. Shematična značenja hrvatskih glagolskih prefiksa*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera – Filozofski fakultet.
- Brala-Vukadinović, Maja i Nensi Rubinić (2011). Prostorni prijedlozi i prefiksi u hrvatskome jeziku. Kognitivnosemantička analiza. *Fluminensia*. 23/2: 21–37.
- Bugarški, Ranko (1996). *Predlozi over, under, above, below i beneath u savremenom engleskom jeziku*. Beograd: Čigoja – XX vek.
- Fillmore, Charles (1968). The Case for Case. In: *Universals in Linguistic Theory* (eds. E. Bach, R. T. Harms). New York – Chicago – San Francisco – Atlanta – Dallas – Montreal – Toronto – London: Holt, Reinhart and Winston: 1–88.
- Hudaček, Lana i Milica Mihaljević (2008). Veznička sinonimija i antonimija u hrvatskom jeziku. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 34: 168–199.
- Janda, Laura A. (1986). *A Semantic Analysis of the Russian Verbal Prefixes za-, pere-, do- and ot-*. München – Berlin: Verlag Otto Sagner.
- Klikovac, Duška (2004). *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: XX vek.
- Lazard, Gilbert (1998). *Actancy*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Lyons, John (1977). *Semantics. Volume I*. Cambridge – London – New York – Melbourne: Cambridge University Press.
- Marić, Ana (2011). Sintaksa glagola sa prefiksima *pod-* i *nad-* u slovačkom i srpskom jeziku. *Славистика*. XV: 202–209.
- Miljković, Vanja (2018). Novi glagoli sa prefiksom *iz-* u savremenom srpskom jeziku i teorija glagolske prefiksacije. *Језици и културе у времену и простору*. VII/2: 153–164.

- Mitkovska, Ljiljana & Eleni Bužarovska (2012). The preposition and prefix *nad* in South Slavic languages with emphasis on Macedonian. *Jezikoslovlje*. 13/1: 107–150.
- Pranjković, Ivo (2009). Prostorna značenja u hrvatskome jeziku. *Zbornik radova 37. seminara Zagrebačke slavističke škole. Prostor u jeziku / Književnost i kultura šezdesetih*: 11–19.
- Prčić, Tvrtko (2008). *Semantika i pragmatika reči. Drugo, dopunjeno izdanje*. Novi Sad: Zmaj.
- Rasulić, Katarina (2004). *Jezik i prostorno iskustvo. Konceptualizacija vertikalne dimenzije u engleskom i srpskohrvatskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Silić, Josip i Ivo Pranjković (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Tchizmarova, Ivelina (2012). A cognitive analysis of the Bulgarian prepositions and verbal prefixes NAD and POD. *Jezikoslovlje*. 13/1: 219–260.
- Turk, Marija (2004). Neka odstupanja u antonimskoj simetriji u hrvatskom jeziku. *Fluminensia*. 16/1–2: 87–94.
- Šarić, Ljiljana (2007). *Antonimija u hrvatskom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Šarić, Ljiljana (2011). Prefiksi kao sredstvo perfektivizacije – semantički prazne jedinice? *Fluminensia*. 23/2: 7–20.
- Vujović, Dušanka (2019). *Glagoli kretanja u savremenom srpskom jeziku – semantika i derivacija*. Novi Sad: Filozofski fakultet.

*

- Ajdžanović, Jelena (2018). Садржинска и структурна својства глагола са префиксом *под-*. У: *Зборник у част проф. Милошу Ковачевићу. Српски језик: статус, систем, употреба* (ур. Јелена Петковић, Владимир Поломац). Крагујевац: ФИЛУМ: 591–603.
- Ajdžanović, Jelena (2019). Синтаксичко-семантичка анализа глагола са префиксом *над-*. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*. LXII/1: 57–71.
- Алановић, Миљивој (2004). Прилог типологији агенса. *Прилози проучавању језика*. 35: 193–205.
- Антонић, Ивана (2005). Синтакса и семантика падежа. Предраг Пипер, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић. *Синтакса савременога српског језика. Проста реченица*. У ред. М. Ивић. Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска: 119–300.
- Арсенијевић, Нада (2003). Акузатив с предлогом у савременом српском језику (I). *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XLVI/1*: 101–261.

- Виноградов, Виктор Владимирович (1975). Словообразование в его отношении к грамматике и лексикологии (на материале русского и родственных языков). Избранные труды. *Исследования по русской грамматике*. Москва: Наука.
- Владимировна, Грицких Ольга (2005). *Словообразовательная субстантивная синонимия в немецком и русском языках: диссертация*. Казань.
- Всеволодова, Майя Владимировна (2000). *Теория функционально-коммуникативного синтаксиса. Фрагмент прикладной (педагогической) модели языка*. Москва: Издательство Московского университета.
- Драгићевић, Рајна (1996) О правим именичким и придевским антонимима. *Јужнословенски филолог*. ЛП: 25–39.
- Драгићевић, Рајна (2007). *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике.
- Грицкат, Ирена (1961–1962). О антонимији. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*. IV–V: 87–90.
- Грицкат, Ирена (1966–67). Префиксација као средство граматичке (чисте) перфективизације. *Јужнословенски филолог*. XXVII: 185–223.
- Грицкат, Ирена (1973). Из проблематике прелазности српскохрватског глагола. *Јужнословенски филолог*. 30/1–2: 297–303.
- Клајн, Иван (2002). *Творба речи у савременом српском језику. Слагање и префиксација*. Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Кобозева, Ирина (2000). *Лингвистическая семантика*. Москва: Эдиториал УРСС.
- Ковачевић, Милош (1987). Префиксација и њен утицај на форму и семантику синтагме. *Научни састанак слависта у Вукове дане*. 16/1: 119–129.
- Лејкоф, Џорџ и Марк Џонсон (2014). О појмовној метафори. У: *Језик и сазнање. Хрестоматија из когнитивне лингвистике* (ур. Катарина Расулић, Душка Кликовац). Београд: Филолошки факултет: 273–305.
- Матијашевић, Јелка (2019). *Дериватолошко-лексиколошка истраживања руског и српског језика*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Новиков, Лев Алексеевич (1982). *Семантика русского языка*. Москва: Высшая школа.
- Радовановић, Милорад (2017). Градабилна vs неградабилна антонимија. *Путевима речи. Зборник радова у част Даринки Гортан Премк*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду – Катедра за српски језик са јужнословенским језицима: 109–121.
- Толстая, Светлана (2008). Антитеза и антонимия (на материале сербских пословиц). *Јужнословенски филолог*. LXIV: 497–507.
- Штасни, Гордана (2009). Номинација фази вредности између антонимских полова. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*. ЛП/2: 135–147.
- Штасни, Гордана (2017). Суфиксална синонимија у српском језику. *Путевима речи. Зборник у част Даринки Гортан Премк*. Београд: Филолошки факултет

Универзитета у Београду – Катедра за српски језик са јужнословенским језицима: 387–399.

Jelena Ajdžanović

THE RELATION BETWEEN VERBAL PREFIXES *POD-* AND *NAD-*

SUMMARY

The paper analyses the relation between prefixes *pod-* and *nad-*, the argument structure and syntactic behaviour of verbs derived by means of the given prefixes. The analysis has shown that prefixes *pod-* and *nad-* make an antonymous pair only in their primary meaning – when they denote spatiality, which classifies them as diametrical, reversive antonyms, i.e. they represent converse antonymy. The relation of opposition is established only between the verbs of motion and action verbs derived by the means of the analysed prefixes. Opposite verbal lexemes, in most cases, bind themselves to the same sentence constituents, which can be formalized through various case forms or, if they are realized by the same forms, they are differentiated according to different semantic features. Antonymous verbal lexemes rarely bind themselves to different sentence constituents. It seems that all inconsistencies in terms of the syntactic behaviour of the observed antonymous verbs are based on the changes in their meaning induced by the very addition of the analysed prefixes.

KEYWORDS: prefixes *pod-* and *nad-*, verb, predicate, syntax, semantics.

Dr Jelena Ajdžanović
Odsek za srpski jezik i lingvistiku
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu
Srbija
jelena.ajdzanovic@ff.uns.ac.rs